

- M. Rothschild // Quarterly Journal of Economics. – 1976. – V. 90. – P. 629–650.
4. Іванов В.М. Ринок фінансових послуг: сутність, структура та використання у різних джерелах / В.М. Іванов // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2004. – Вип. 190. – С. 668–674.
 5. Мазуренко В.І. Асиметрія інформації як метод аналізу стійкості банківського сектору в умовах світових фінансових криз / В.І. Мазуренко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2014.
 6. Михайловська О.В. Інформаційні асиметрії в світових інноваційно-інвестиційних процесах / О.В. Михайловська // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 6. – С. 21–26.
 7. Пластун О.Л. Методи боротьби з інформаційною асиметрією / О.Л. Пластун. – Суми : ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України», 2012.
 8. Раделицький Ю.О. Асиметрія інформації на ринку фінансових послуг / Ю.О. Раделицький // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.9.
 9. Сайт Державної статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

УДК 336.64

Мацедонська Н.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та кредиту
Вінницького навчально-наукового інституту економіки
Тернопільського національного економічного університету*

Клівіденко Л. М.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та кредиту
Вінницького навчально-наукового інституту економіки
Тернопільського національного економічного університету*

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Статтю присвячено побудові ефективної системи фінансового планування на підприємствах олійно-жирової галузі. Виявлено особливості та проблеми фінансового планування на підприємствах. Охарактеризовано види фінансових планів, які забезпечують ефективне управління підприємствами олійно-жирової галузі.

Ключові слова: управління підприємством, фінансове планування, підприємства олійно-жирової галузі, стратегічне планування, оперативне планування.

Мацедонская Н.В., Кливиденко Л.Н. ФИНАНСОВОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ МАСЛОЖИРОВОЙ ОТРАСЛИ УКРАИНЫ

Статья посвящена построению эффективной системы финансового планирования на предприятиях масложировой отрасли. Выявлены особенности и проблемы финансового планирования на предприятиях. Охарактеризованы виды финансовых планов, обеспечивающих эффективное управление предприятиями масложировой отрасли.

Ключевые слова: управление предприятием, финансовое планирование, предприятия масложировой отрасли, стратегическое планирование, оперативное планирование.

Matsedonska N.V., Klividenko L.M. FINANCIAL PLANNING AT THE ENTERPRISES OF OIL AND FAT INDUSTRY OF UKRAINE

The article is devoted to the construction of an effective system of financial planning at the enterprises of oil and fat industry. Peculiarities and problems of financial planning at the enterprises. An outline of the types of financial plans, ensuring effective management of the enterprises oil and fat industry.

Keywords: business management, financial planning, enterprise oil and fat industry, strategic planning, operational planning.

Постановка проблеми. Зміни в економіці України вимагають пошуку нових способів і підходів до технологій управління, у тому числі в області фінансового менеджменту. При нестачі власних коштів для розвитку підприємств олійно-жирової галузі позикові джерела інвестування залишаються важкодоступними основній масі підприємств. З огляду на це важливою особливістю формування фінансового потенціалу і системи стратегічного фінансового планування стає механізм адаптації планів підприємства до змінних зовнішніх умов розвитку. Таким чином, побудова ефективної системи фінансового планування на підприємствах олійно-жирової галузі України набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема фінансового планування як основи механізму управління фінансовою діяльністю підприємства є предметом досліджень ряду вчених у сфері фінансів

підприємств, серед яких: Л. Алексеєнко, М. Білик, О. Білоусова, В. Бикова, В. Бугай, Г. Семенов, Ю. Сердюк-Копчекчі, Т. Теплова, Р. Тяп, В. Ткаченко та ін. Однак у вітчизняній літературі бракує комплексного дослідження фінансового планування на підприємствах олійно-жирової галузі України.

Мета статті полягає у дослідженні питання фінансового планування у системі управління підприємствами олійно-жирової галузі України та напрямів його покращання. Від якісного управління фінансами залежать подальший розвиток підприємства та кінцевий результат його господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах ринкових відносин підприємства олійно-жирової галузі звільнилися від опіки з боку держави, але різко підвищилася їхня відповідальність за економічні і фінансові результати роботи. Підприємства

почали здійснювати свою діяльність на початках комерційного розрахунку, при якому витрати повинні покриватися за рахунок власних доходів. Головним джерелом виробничого і соціального розвитку трудових колективів став прибуток.

Роздержавлення фінансів мало двоякі наслідки: з одного боку, у підприємств олійно-жирової галузі з'явилось більше можливостей для комерційної і творчої діяльності, вони звільнилися від турботи держави і почали прагнути до задоволення потреб своїх клієнтів шляхом підвищення якості продукції і зниження цін на неї; з іншого боку, виник різкий дефіцит фінансових ресурсів, без залучення яких неможлива нормальна діяльність господарюючого суб'єкта. При нестачі власних доходів для розвитку позикові джерела інвестування залишаються важкодоступними основній масі підприємств. Причин депресивного розвитку підприємств олійно-жирової галузі багато, але головні з них криються в інерції структури виробництва, що склалася, його технологічній відсталості й фізичному зносі основних засобів, у відсутності пріоритетів державної наукопромислової політики, у результаті проведення неефективних економічних, фінансових і податкових перетворень, що не дозволяють підприємствам заробляти кошти на модернізацію, у дорожчій й важкодоступній довгостроковій позиковій і залучених джерел фінансування модернізації та реконструкції підприємств.

Аналіз фінансово-економічних результатів підприємств олійно-жирової галузі в сучасних умовах показує, що погіршення ефективності управління фінансовою діяльністю пов'язане з кризовою ситуацією в країні. Усе це зумовлює необхідність комплексного застосування і розвитку сучасного інструментарію системи фінансового управління, яка повинна забезпечити безперервний приріст фінансового потенціалу господарюючого суб'єкта або хоча б запобігти його зниженню.

Як відомо, функціями управління є планування, організація, мотивація та контроль. Система управління фінансовим потенціалом підприємства, як і будь-яка інша економічна система управління, включає в себе наступні елементи: фінансове планування (бюджетування, планування і прогнозування фінансових потоків, грошових доходів і надходжень); фінансове регулювання (корегування планових і фактичних параметрів фінансових ресурсів, включаючи регулювання ризиків); фінансовий контроль у процесі бюджетування і реалізації фінансового потенціалу [1, с. 6].

Отже, фінансовий потенціал, будучи категорією управління, підлягає плануванню (прогнозуванню), регулюванню (коригуванню) і використанню (реалізації). Плановані значення фінансового потенціалу базуються перш за все на скорегованих показниках його реалізації у попередніх періодах з урахуванням прогнозованих змін обсягів продажів, рентабельності, власного і позикових капіталу, забезпечення позитивного ефекту фінансового і операційного важеля, реалізації інвестиційних проектів і т. д. Зрештою, планування фінансового потенціалу спрямоване на забезпечення, відновлення або збереження фінансової стійкості.

Сьогодні для забезпечення координованості роботи всіх підрозділів організації, контролю над виробничими процесами і раціональним використанням ресурсів, стимулювання працівників зростає роль фінансових планів підприємств олійно-жирової галузі України.

Фінансове планування на підприємстві є елементом управлінської діяльності, пов'язаною із процесом складання фінансових планів, прогнозів і бюджетів, контролем їх виконання, виявлення причин відхилень від запланованих параметрів. У загальному випадку воно є переліком дій і послідовності формування фінансового потенціалу, підведення під нього відповідних матеріальних, трудових і фінансових ресурсів для досягнення поставлених підприємством фінансових цілей і завдань [2, с. 205].

Фінансове планування як уміння передбачати цілі, результати діяльності і ресурси, необхідні для постійного вдосконалення діяльності з урахуванням умов, що змінюються, і можливостей, що виявляються, а також вимірювання впливу чинників внутрішнього і зовнішнього середовища має бути безперервним, плани не можуть бути статичними, а повинні гнучко мінятися відповідно до умов, що змінюються. Фінансове планування як одна із функцій управління дозволяє передбачити всі необхідні дії, максимум несподіванок, які можуть виникнути у процесі діяльності, та запропонувати шляхи мінімізації негативних наслідків таких несподіванок.

На прикладі ПАТ «Вінницький олійно-жировий комбінат» розглянемо види фінансових планів, які використовуються на олійно-жирових підприємствах України. На підприємстві по охоплюваному періоду часу розробки фінансових планів має місце довгострокове, середньострокове і короткострокове фінансове планування. Вони відрізняються один від одного тривалістю проміжку часу, необхідного для виконання планових фінансових показників.

Довгострокове планування зазвичай охоплює тривалі періоди – від 10 до 25 років. Середньострокове планування конкретизує орієнтири, визначені довгостроковим планом. Воно розраховане на коротший період. До недавнього часу горизонт середньострокового планування дорівнював п'яти рокам. Проте непередбачений характер і швидкість зміни зовнішнього середовища часто змушують скоротити протяжність планових термінів із п'яти до трьох років, і п'ятирічні плани з цієї причини перейшли у розряд довгострокових.

Короткострокове планування – це зазвичай річні плани, вони включають конкретні напрямки використання ресурсів, необхідних для досягнення цілей, визначених у середньострокових і довгострокових планах. Довгострокові, середньострокові і короткострокові плани не суперечать один одному і максимально пов'язані між собою.

У розробці та корегуванні фінансових планів, що забезпечують ефективне управління фінансами, полягає основне призначення фінансового планування. У зв'язку з цим на ПАТ «Вінницький олійно-жировий комбінат» використовується стратегічне, тактичне і оперативне фінансове планування. У межах підприємства стратегічне планування – це розробка на підставі результатів фінансового аналізу стану підприємства і прогнозу змін зовнішнього і внутрішнього середовища, стратегії фінансової діяльності на певний період.

Стратегічне планування на ПАТ «Вінницький олійно-жировий комбінат» – це не просте визначення бажаних цілей і зручних способів їх перетворення, а своєчасна і необхідна реакція на об'єктивні зовнішні та внутрішні обставини діяльності з урахуванням реальних можливостей підприємства і ринку. В умовах високої невизначеності, в яких доводиться працювати більшості підприємств олійно-жирової

галузі, прийнятніше середньострокове, а інколи й короткострокове стратегічне планування. Стратегічне планування є функцією спрямування економічного зростання і включає сукупність глобальних ідей розвитку підприємства. Реалізація виробленої фінансової стратегії досягається шляхом розробки тактичних планів, що реалізуються через оперативне планування.

Стосовно фінансового планування тактичне планування вирішує питання розподілу ресурсів організації для досягнення стратегічних цілей. Тактичне планування зазвичай охоплює короткостроковий і середньостроковий періоди, тобто є предметом турбот середньої і низової ланки управління.

Оперативне планування – це процес розробки фінансових планів, що забезпечує якнайкраще використання ресурсів як власних, так і залучених. Оперативне планування на ПАТ «Вінницький олійно-жировий комбінат» допомагає здійснювати поточне регулювання ходу виробництва задля рівномірності та ритмічності роботи, дозволяє швидко і вчасно практично виправити або направити хід справ, координувати окремі дії різних підрозділів, об'єднаних єдиною метою, – забезпеченням фінансової стабільності підприємства через виконання фінансової стратегії.

Основою фінансового планування на ПАТ «Вінницький олійно-жировий комбінат» слугують три основні його системи: прогнозування фінансової діяльності; поточне фінансове планування; оперативне фінансове планування. Усі системи фінансового планування перебувають у взаємозв'язку і реалізуються в певній послідовності. Прогнозування основних напрямків і цільових параметрів фінансової діяльності є першим етапом планування. Він здійснюється шляхом розробки загальної фінансової стратегії підприємства, яка покликана визначити завдання і параметри поточного фінансового планування.

За останні роки у зв'язку зі збільшенням номенклатури продукції, темпів її оновлення і конкуренції на товарному ринку змінився і характер управління ПАТ «Вінницький олійно-жировий комбінат». Управління його фінансами стало неможливе без ефективного планування виробничої та іншої діяльності. Обмеженість матеріально-фінансових ресурсів підсилює роль правильного вибору пріоритетів діяльності господарюючого суб'єкта. У зв'язку з цим нового значення набуло бюджетування на підприємстві ПАТ «Вінницький олійно-жировий комбінат». Воно забезпечує процес виробництва конкурентоздатної продукції за умови оптимального використання всіх ресурсів. Це досягається передусім шляхом розробки зведеного плану основного і допоміжного виробництва з урахуванням ранжирування попиту клієнтів, пропозиції постачальників і поліпшення постачань сировини і матеріалів, визначення величини передбачуваних і нормованих складських запасів, виробничих потужностей з урахуванням зупинок виробництва, а також внутрішньої потреби підприємства у напівфабрикатах і продуктах допоміжного виробництва. Тільки на цій основі підприємство знижує фінансові втрати, неефективні витрати і збільшує грошовий потік, що генерується бізнесом, підтримує необхідну ліквідність.

Залежно від наявної інформації про минулий, поточний або бажаний фінансовий стан підприємства у майбутньому розрізняють реактивний, інактивний, преактивний, інтерактивний напрямки планування.

Реактивне планування спрямоване у минуле, основним його методом є дослідження всіх проблем з точки зору їх виникнення і розвитку у минулому. Планування спирається лише на попередній досвід, не враховуючи об'єктивні обставини сьогодення дня і можливі майбутні змін, і здійснюється знизу доверху. Фінанси організації сприймаються прихильниками реактивного планування як стійкий, стабільний, добре налагоджений механізм. Застосовується припущення, що все, що відбувається в організації, заздалегідь відомо. Спочатку з'ясовуються потреби і побажання підрозділів підприємства і оформляються в плани. Оброблені матеріали передаються керівництву вищого рівня, яке коригує, редагує їх і передає на наступний рівень – і так до верхнього рівня управління, де розробляється зведений проект плану.

Змістом інактивного планування є пристосування до умов сьогодення, які в цілому трактуються як досить сприятливі. Для інактивного планування характерним є також уявлення про те, що рівновага в положенні організації досягається природним чином. Збирання і первинна обробка фактів виконання або невиконання планів є найбільш працездатним та часопоглинаючим етапом роботи. З огляду на це стабільні та сприятливі умови роботи є необхідною умовою здійснення інактивного планування.

Преактивне планування орієнтоване в основному на майбутні зміни та на пошук оптимальних рішень. Планування здійснюється зверху вниз: на вищих рівнях прогнозуються зовнішні умови, формулюються цілі та стратегії, потім визначаються цілі нижчих рівнів і програми їх дій. Преактивне планування означає вищий ступінь активності.

Інтерактивне планування, метою якого є проектування майбутнього, передбачає, що майбутнє можна контролювати і воно значною мірою є продуктом творчих дій працівників організації, що володіють знаннями минулого та поточного фінансового стану підприємства і зовнішнього середовища. Інтерактивне планування засноване на принципі участі і максимальної мобілізації творчих здібностей працівників організації.

Інактивне планування носить скоріше теоретичний, ніж практичний характер, оскільки умовно вважається, що майбутнє сплановане із стовідсотковою ймовірністю. Однак така ситуація у реальному житті недосяжна, це надає інактивному плануванню ідеалістичного забарвлення.

Оскільки більшість керівників підприємств олійно-жирової галузі у реальному житті люди, безумовно, практичні й дотримуються філософії задоволення, віддаючи перевагу формулюванню не надто перебільшеної мети, розподілу ресурсів і здійсненню контролю найбільш прийнятними в сьогоденні умовах способами, то найбільш поширеним напрямком планування на разі залишається інактивізм, який у нинішніх умовах не хоче поступатися дорогою інтерактивному плануванню.

Для наближення теорії інтерактивного планування до практичного застосування необхідна його модернізація, а саме заміна одноваріантного проектування майбутнього фінансового стану організації багатоваріантним прогнозуванням, що розглядає різні сценарії поведінки зовнішнього середовища через розробку фінансової стратегії підприємства. Модернізоване інтерактивне планування передбачає можливість гнучкого вибору в умовах одного з прогнозованих варіантів, що конкретно склалися.

Висновки. Отже, фінансове планування – це планування всіх фінансових ресурсів, доходів і напря-

мів їх витрачання, що складають основу фінансового потенціалу для забезпечення розвитку підприємства. Практичний зміст фінансового планування на підприємствах олійно-жирової галузі – це розробка фінансових планів, а призначення – ефективне управління фінансами через їх розробку і виконання, тому суть фінансового планування полягає у складанні фінансових планів різного змісту і призначення у залежності від завдань і об'єктів планування.

УДК 658.153.011.1

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сердюк-Копчекі Ю.В. Механізм управління фінансовим потенціалом промислових підприємств : автореф. дис. ... к.е.н. : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Ю.В. Сердюк-Копчекі. – Донецьк, 2008. – 20 с.
2. Гнип Н.О. Напрямки вдосконалення методичних засад фінансового планування на підприємстві / Н.О. Гнип // Теорії мікро- та макроекономіки : зб. наук. праць. – К. : АМУ, 2011. – Вип. 37. – С. 204–211.

Нагайчук В.В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри «Фінанси і кредит»*

*Вінницького навчально-наукового інституту економіки
Тернопільського національного економічного університету*

ПОЛІТИКА УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Статтю присвячено питанню управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства в контексті зміцнення його фінансового стану. Визначено сутність управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства згідно з різними підходами. Обґрунтовано напрями політики управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства. Розроблено рекомендації щодо політики раціонального управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства.

Ключові слова: підприємство, підхід, напрям, модель, політика, принцип, управління, ліквідність, платоспроможність.

Нагайчук В.В. ПОЛИТИКА УПРАВЛЕНИЯ ЛИКВИДНОСТЬЮ И ПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ

Статья посвящена вопросу управления ликвидностью и платежеспособностью предприятия в контексте укрепления его финансового состояния. Определена сущность управления ликвидностью и платежеспособностью предприятия в соответствии с различными подходами. Обоснованы направления политики управления ликвидностью и платежеспособностью предприятия. Разработаны рекомендации относительно политики рационального управления ликвидностью и платежеспособностью предприятия.

Ключевые слова: предприятие, подход, направление, модель, политика, принцип, управление, ликвидность, платежеспособность.

Nagaychuk V.V. POLICY OF MANAGEMENT OF LIQUIDITY AND SOLVENCY OF ENTERPRISE

The article is devoted to the question of management liquidity and solvency of enterprise in the context of strengthening of its financial state. Essence of management liquidity and solvency of enterprise is certain in accordance with the different approaches. Directions of policy of management liquidity and solvency of enterprise are grounded. The recommendations in relation to the policy of rational management of liquidity and solvency of enterprise are developed.

Keywords: enterprise, approach, direction, model, policy, principle, management, liquidity, solvency.

Постановка проблеми. В умовах глибокої системної кризи, яка охопила майже всі аспекти життя – політичний, соціальний та економічний, – більшість вітчизняних підприємств перебувають на межі виживання, стають банкрутами та припиняють своє існування [1, с. 138]. За таких умов значно зростає роль своєчасного й якісного управління ліквідністю і платоспроможністю та пошуку шляхів підвищення та зміцнення фінансової стійкості.

Стан ліквідності – важлива характеристика економічної діяльності підприємства. Він визначає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал у діловому співробітництві, оцінює, в якій мірі гарантовані економічні інтереси самого підприємства та його партнерів по фінансових і інших відносинах.

Актуальність теми зумовлена необхідністю підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства шляхом удосконалення управління ліквідністю та платоспроможністю. Для того щоб вижити в умовах ринкової економіки, потрібно добре знати, як управляти фінансами, яка повинна бути структура капіталу за складом і джерелами фінансування, яку частку мають становити власні кошти, а яку – позикові.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам управління ліквідністю та платоспроможністю присвячено праці таких зарубіжних учених, як А. Арес, Є. Брігхем, Р. Димар, Н. Хол та ін. Серед вітчизняних та російських учених-економістів дане питання знайшло своє відображення у працях В.Г. Артеменка, М.І. Баканова, В.В. Ковальова, М.В. Кужельного, В.Ф. Палія, Є.Ф. Стоянова, А.Д. Шеремета, І.Г. Яремчука. Завдяки роботам даних учених сформульовано підґрунтя для подальших наукових досліджень.

Мета статті полягає у визначенні сутності управління ліквідністю і платоспроможністю підприємства у контексті зміцнення його фінансового стану, в обґрунтуванні напрямів політики управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні економічні умови господарювання вимагають від керівництва підприємств нових підходів до управління платоспроможністю з урахуванням швидкої зміни зовнішнього середовища, можливості її негативного впливу на результати фінансово-господарської діяльності та необхідності розробки відпо-